

## یادداشت

## سیاست خارجی و رقابت داخلی



سید محمد صادق امامیان  
کارشناس مسائل سیاسی

تفکیک متداول بین منافع بین‌المللی و رقابت‌های سیاسی داخلی در اغلب جوامع بشری، حاصل تجارب پرهزینه‌ای است که عرصه پرچالش و گاه قطبیده سیاست داخلی بر سیاست خارجی کشورها بار کرده است. از منظر نهادی، تأکید بر تخصصی و غیرحزبی بودن دستگاه سیاست خارجی و ارتباط نزدیک آن با لایه عمیق ساختار سیاسی از درک چنین چالش راهبردی ناشی است. در موارد متعددی، اصول کلان و مسیر راهبردی سیاست‌های خارجی کشورها، حتی بعد از تغییر در رژیم‌های سیاسی آنها هم ثابت و پایدار مانده است. در عمل اما، سیاست خارجی در مواردی، نقش هیزم آتش سیاست داخلی را ایفا کرده است. از جدیدترین موارد آن شاید بتوان به رفتارهای عوام‌فریبانه دونالد ترامپ داخلی آمریکایی و همین‌طور تطویل جنگ غزه توسط بنیامین نتانیاهو برای حفظ حیات سیاسی خود اشاره کرد. این اصل مهم، در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران هم با راجع تصمیمات سیاست خارجی به جایگاه رهبری مورد تأکید قرار گرفته است. در اجرا اما، سایه رقابت‌های داخلی بر مهم‌ترین مقاطع تاریخ سیاست خارجی ایران سنگینی می‌کند؛ از تسخیر لانه جاسوسی تا ماجرای مک‌فارلین، بعدتر حواشی حکم‌امام در رباب سلمان‌رشدی و همین‌طور ایده گفت‌وگو و تمدن‌های رئیس دولت‌های هفتم و هشتم. اوج این تداخل پراسیاب مرزهای سیاست خارجی با رقابت‌های داخلی، در مناظرات انتخاباتی دولت یازدهم در سال ۱۳۹۲ و تشکیل کمیسیون‌های انتخاباتی حول دوگانه مذاکره یا جنگ شکل گرفت، مسیری که به عقیده نگارنده اصلی‌ترین علت ناکامی داخلی برجام در سال‌های بعد بود. فارغ از مناقشات فنی در باب متن و فرامتن برجام، این سند بزرگ‌ترین ظلم را از ناحیه دولت مستقر و متبوع خود تجربه کرد، جایی که آن را به چماقی برای کوبیدن و تحقیر رقبای سیاسی خود تبدیل کرد و در مقابل هم، تلاش برای شکست برجام به راهبرد اصلی سیاسی جریان‌تاریک تبدیل شد. تشکیل دولت چهاردهم با ورود تمام‌قد دکتر ظریف به کمیسیون انتخاباتی رئیس دولت همراه بود. فارغ از انگیزه‌های این ورود که گاه به حضور واکنشی و ناگزیر در پاسخ حملات جریان مقابل تعبیر شده است و نیز تأثیر ویژه آن بر افزایش مشارکت انتخاباتی، حضور ایشان در قامت یک سیاست‌مدار داخلی، تراز جدیدی از تداخل سیاست خارجی و رقابت‌های داخلی را به نمایش گذاشت، و سرریز تمام مناقشات سیاسی بر شخصیت و فعالیت‌های بین‌المللی ایشان را به همراه داشت. در دوران کوتاه مسولیت ایشان در جایگاه معاون رئیس‌جمهوری هم، حضور و ویژه ایشان در اجلاس سازمان ملل و مواجعه‌شان با فریدریک هاج (مجرع معروف سی‌ان‌ان) به یادگار ماند، مواجعه‌ای ۲۷ دقیقه‌ای که ۱۰ دقیقه طوفانی در دفاع بدون لکت از منافع ملی را با ۷ دقیقه ورود غیرحرفه‌ای به مناقشات داخلی جمع کرده بود. به عنوان یک پژوهشگر و فعال عرصه «دیپلماسی نخبگانی»، توانمندی‌های دکتر ظریف را، علاوه بر سابقه دیپلماتیک ایشان و فارغ از جهت‌گیری سیاست داخلی‌شان، به عنوان یکی از معدود نمادها و چهره‌های دارای تأثیر و مخاطب فراملی کشور، دارای «ارزشی راهبردی برای مخاطب با نخبگان بین‌المللی» و دفاع رسانه‌ای «از منافع ملی کشور در مقابل حملات مداوم دشمنان ایران می‌دیدم. ظرفیتی که خلاء آن را با تمام وجودم در اجلاس‌های مهم منطقه‌ای و بین‌المللی حس می‌کنم. ازینرو عمیقاً فرایند «داخلی شدن» این ظرفیت ارزشمند فراملی را در یک دهه گذشته و به‌ویژه در سال جاری، چه از ناحیه شخص ایشان و طرفدارانشان، و چه از منظر منتقدین و مخالفان سیاسی‌شان، هزینه‌هنگفت و جبران‌ناپذیر می‌پندارم. هرچند سیاست ایران تاریخی غمبار از سوزاندن ظرفیت‌های فرهنگی، دینی، انقلابی و علمی در تنور رقابت‌های انتخاباتی خود دارد. خروج لاجرم ایشان از جایگاه دولتی‌شان، قطعاً می‌تواند شروع فعالیت‌های جدید و مؤثر در عرصه دیپلماسی نخبگانی ایشان محسوب شود. اما آثار حب و بیغض‌های مرسوم به غالباً طبیعی سیاست داخلی ایران بر این چهره بین‌المللی به راحتی قابل پاک شدن و ترمیم نیست. از منظر سیاستی، کشور عزیزمان به نوعی «سیاست‌زدایی از سیاست خارجی» و ظرفیت‌های بین‌المللی خود نیامی‌زند است که امکان حیات فراسیاسی و ثبات چهره‌های بین‌المللی ایران را فراهم می‌کند. ضرورتی که می‌تواند در کنار فرایند تربیت، بازتولید و چهره‌سازی از ظرفیت‌های جدید، جبهه‌ای از بازیگران رسمی و غیردولتی بین‌المللی برای کشور بسازد که بتوانند اندکی از «ناترازی تصویر بین‌المللی» کشور را در طوفان هجمه‌های رسانه‌ای و کمیونی دشمنان این مرزوبوم محافظت کنند.

## نکته

قائم‌پناه:

## پزشکان قانون حجاب را اجرائی‌کند

تندروها طی ماه‌های گذشته و به‌خصوص اخیراً بسیار دولت را برای ابلاغ قانون عفاف و حجاب تحت فشار گذاشته‌اند و هر چند که این قانون از سوی شورای عالی امنیت ملی فعلاً مستکوث گذاشته شده است، اما آنها با فشار به روسای قوادنیال پیگیری اجرای این قانون هستند که به نظر می‌رسد دولت زیر بار این قانون نخواهد رفت. در همین راستا معاون امور اجرایی رئیس‌جمهور در صفحه شخصی خود در ایکس‌نوش: «رئیس‌وزیر اجرائی‌کنندگان تأکید کردند قانون عفاف و حجاب من در مقابل مردم نخواهم ایستاد». محمد جعفر قائم‌پناه پیام خود را با اشاره به ۹ سیاست‌کلی نظام، درباره اصول قانون‌گذاری و قانون‌نویسی شروع کرده و نوشته است: «بند ۹ سیاست‌کلی نظام، درباره اصول قانون‌گذاری و قانون‌نویسی قابل اجرا بودن، معطوف بودن به نیازهای واقعی، جلب مشارکت حداکثری مردم.

زهرا نژاد بهرام در گفت‌وگو با «آرمان ملی»:

## همگرایی نانوشته جهانی

## علیه ترامپ

## در حال شکل‌گیری است



ایران باید با هوشمندی سیاسی به اروپا نزدیک شود

ترامپ مانند دولت قبلی می‌خواهد با قلدری به اهداف خود برسد

پنجشنبه  
۱۶ • ۱۲ • ۱۴۰۳  
۵ رمان ۱۴۴۴ / ۵ مارس ۲۰۲۵

سال هشتم  
شماره ۲۰۶۳  
armanmeli.ir



بیشتر کرده است. به همین دلیل آینده نقشه سیاسی جهان با توجه به رویکرد قلدرمانه‌ترامپ و تمایل به حل و فصل همه مسائل جهان با نگرش جدید اقتدارگرایانه دچار تغییر جدی خواهد شد و این مهم اروپا را وادار ساخته که راهی دیگر را جست و جو کند که شاید ایران نیز بتواند در این مسیر نگاهی متفاوت را برای تعامل ایجاد کند. «جملات ذکر شده اظهارات دکتر زهرا نژاد بهرام فعال سیاسی درباره معادلات بین‌المللی بین ایران و کشورهای غربی است. نژاد بهرام در این گفت‌وگو به مهم‌ترین چالش‌ها و فرصت‌های پیش روی ایران اشاره کرده که در ادامه ما حاصل این گفت‌وگو را می‌خوانید.

آرمان ملی- احسان انصاری: «ایران با نگاهی استراتژیک در تغییر ایجاد شده در شطرنج سیاسی جهان می‌تواند روابط خود را با اروپا بهبود ببخشد و این نیاز دوطرفه قابلیت تازه‌ای را ایجاد می‌کند که تحقق آن کلید حل بسیاری از مشکلات در حوزه اقتصاد و سیاست است. حضور نخست‌وزیر انگلستان در اجلاس اتحادیه اروپا برای اولین بار پس از برگزیت طی چند هفته اخیر و فعال شدن کشورهای آلمان و فرانسه در امر استقلال بخشی به وضعیت اتحادیه به خصوص پیشنهاد ماکرون در ایجاد ارتش اروپایی خواب‌های خوش ناتو... را با بن بست روبه‌رو ساخته و اهمیت توجه به روابط عمیق‌تر و اثربخش‌تر با اتحادیه اروپا و رهبران اروپایی را

... را با بن بست روبه‌رو ساخته و اهمیت توجه به روابط عمیق‌تر و اثربخش‌تر با اتحادیه اروپا و رهبران اروپایی را بیشتر کرده است. به همین دلیل آینده نقشه سیاسی جهان با توجه به رویکرد قلدرمانه‌ترامپ و تمایل به حل و فصل همه مسائل جهان با نگرش جدید اقتدارگرایانه دچار تغییر جدی خواهد شد و این مهم اروپا را وادار ساخته که راهی دیگر را جست و جو کند که شاید ایران نیز بتواند در این مسیر نگاهی متفاوت را برای تعامل ایجاد کند. در واقع همه مسائل جهان با نگرش جدید اقتدارگرایانه در برابر این فرصت را برای گزینش راهی دیگر برای اروپا تسهیل خواهد کرد و اروپا به روشنی بر این مهم واقف است که با توجه به تحولات ایجاد شده در مسیر جدید در آسیا و خاورمیانه امکانی بهتر از ایران برای ورود قدرتمند به عرصه جهانی ندارد. توجه ایران به این مهم می‌تواند یک بازی برد- برد برای طرفین ایجاد کند که یقیناً بهتر از سکوت یا بی‌توجهی به این مهم یعنی فرصت سوزی در سیاست خارجی که یقیناً رهبران سیاسی کشور بر این موضوع واقف هستند. لذا این فرصت در تاریخ سیاسی معاصر ایران حداقل در طول دو دهه گذشته کم سابقه یا به عبارتی بی‌سابقه بوده که فاصله اروپا و آمریکا تا به این اندازه تشدید شود.

به تنش‌های ایجاد شده ناشی از روی کار آمدن ترامپ با اتحادیه اروپا به خصوص مساله اوکراین و تلاش جدی آمریکا برای معامله با روسیه و کنار گذاشتن آنها می‌تواند راهی دیگر را برای حل و فصل مسائل خود جست و جو کند. بی‌توجهی به این مهم یعنی فرصت سوزی در سیاست خارجی که یقیناً رهبران سیاسی کشور بر این موضوع واقف هستند. لذا این فرصت در تاریخ سیاسی معاصر ایران حداقل در طول دو دهه گذشته کم سابقه یا به عبارتی بی‌سابقه بوده که فاصله اروپا و آمریکا تا به این اندازه تشدید شود.

◀ **ترامپ با چنین برنامه‌ای کنار می‌آید؟ آیا می‌تواند نزدیکی ایران به اروپا را متصل کند؟**

جدا شدن نسبی اتحادیه اروپا از سیاست‌های خاص ترامپ منجر به اتحاد بیشتر میان کشورهای اروپایی در مسائل مختلف سیاست بین‌الملل شده که یکی از مهم‌ترین آنها مساله ایران است. به همین دلیل باورپذیری این مهم از سوی سیاستمداران ایرانی فرصتی است که با تقویت دیدارهای مؤثر و گفت‌وگوهای اثربخش بستری متفاوت برای کاهش تنش‌های میان این اتحادیه و ایران فراهم کند. یقیناً سود طرفینی این مهم قابل انکار نیست و در صورت آپ شدن یخ‌های ارتباطی میان این اتحادیه با ایران فضای ارتباطی تقویت و بستر همکاری مشترک در زمینه‌های مختلف سیاسی و اقتصاد فراهم خواهد شد. فراموش نکنیم مسائلی که امروزه به صورت حربه از سوی برخی کشورهای اروپایی یا حتی اتحادیه اروپا به عنوان مسائل جدی در رابطه با ایران طرح می‌شود در بسیاری از کشورهای جهان به صورتی انکارناپذیر جدی‌تر و غیرقابل جبران تر است. با این وجود آنها می‌توانند برای ایجاد شکاف میان ارتباط ایران و اتحادیه اروپا مورد دستاویز برخی سیاستمداران اتحادیه اروپا باشند تا رابطه دیپلماتیک و اقتصادی فی‌مابین را با چالش همراه کنند. در شرایط کنونی اتحادیه اروپا این امکان برای ایران بیشتر حادث شده تا فضا را با هوشمندی سیاسی تغییر دهد.

◀ **این واقعیت توسط ایران درک شده است؟**

ایران با نگاهی استراتژیک در تغییر ایجاد شده در شطرنج سیاسی جهان می‌تواند روابط خود را با اروپا بهبود ببخشد و این نیاز دوطرفه قابلیت تازه‌ای را ایجاد می‌کند که تحقق آن کلید حل بسیاری از مشکلات در حوزه اقتصاد و سیاست است. حضور نخست‌وزیر انگلستان در اجلاس اتحادیه اروپا برای اولین بار پس از برگزیت طی چند هفته اخیر و فعال شدن کشورهای آلمان و فرانسه در امر استقلال بخشی به وضعیت اتحادیه به خصوص پیشنهاد ماکرون در ایجاد ارتش اروپایی خواب‌های خوش ناتو

## دعوت حماس به اعتکاف در مسجد الاقصی

دنبال می‌شود. وی افزود: باید روحیه مقاومت و ایستادگی در برابر این سیاست‌ها در ماه مبارک رمضان تقویت شود تا بر تعلق اسلامی مسجد الاقصی برای مقابله با محدودیت‌هایی که رژیم صهیونیستی علیه نمازگزاران اعمال می‌کند، ضروری است. این اقدامات بخشی از سیاست‌های یهودی‌سازی مسجد است که از سوی کابینه رژیم اشغالگر و گروه‌های افراطی صهیونیست

## تلنگر

ریاض در پاکستان چه می‌خواهد؟

## ردپای روش‌های شرقی

تصمیم اخیر عربستان سعودی جهت سرمایه‌گذاری در پروژه استخراج مس و طلا ی ریکودیک در پاکستان، نقطه عطفی در روابط اقتصادی و ژئوپلیتیکی میان دو کشور به شمار می‌رود. مدرن دیپلماسی مدعی شد، به واسطه یک سرمایه‌گذاری خارجی چشمگیر به ارزش ۵۴۰ میلیون دلار، عربستان بار دیگر تعهد خود را نسبت به پیشرفت اقتصادی پاکستان نشان داده و در عین حال، پیوندهای تاریخی میان دو کشور را مستحکم‌تر کرده است. این سرمایه‌گذاری که در دو مرحله انجام خواهد شد، نشان دهنده چشم‌انداز استراتژیک عربستان برای تنوع‌بخشی به سبد اقتصادی خود و تأمین منابع حیاتی برای بخش صنعتی در حال رشد این کشور است. پروژه ریکودیک، که در استان بلوچستان پاکستان واقع شده و از ذخایر غنی معدنی برخوردار است، می‌تواند نقش برجسته‌ای در صنعت معدن پاکستان و ایفا کرده و به توسعه منطقه‌ای، اشتغال‌زایی و ثبات اقتصادی این کشور کمک کند.

## ◀ چشم‌انداز استراتژیک

پروژه ریکودیک که یکی از بزرگ‌ترین ذخایر کشف شده مس و طلا در جهان محسوب می‌شود، پتانسیل عظیمی برای تحول اقتصادی پاکستان دارد. این معدن که تخمین زده می‌شود شامل ۵/۹ میلیارد تن سنگ معدن و ۴۷/۵ میلیون اونس طلا باشد، فرصتی بی‌نظیر برای بهره‌برداری از منابع طبیعی و افزایش درآمدهای پاکستان است. ساختار مالیاتی این پروژه به‌گونه‌ای تنظیم شده که ۵۰ درصد سود آن در اختیار شرکت باریک گلدکانادا، ۲۵ درصد در اختیار دولت فدرال پاکستان و ۲۵ درصد در اختیار دولت استان بلوچستان قرار دارد. این حرکت با چشم‌انداز ۲۰۳۰ عربستان همسوست که هدف آن کاهش وابستگی به درآمدهای نفتی و ایجاد تنوع در اقتصاد است. با سرمایه‌گذاری در پروژه ریکودیک، عربستان به‌طور همزمان جایگاه خود را در صنعت معدن جهانی تقویت کرده و روابط اقتصادی و سیاسی خود با پاکستان را نیز محکم‌تر می‌کند.

## ◀ سعادت‌ها در پاکستان

پروژه ریکودیک بجز سود مالی، قرار است هزاران شغل جدید ایجاد کند و فرصت‌های شغلی بسیاری را برای جوامع محلی فراهم آورد. علاوه بر این، این پروژه موجب توسعه مهارت‌ها، انتقال فناوری و بهبود زیرساخت‌های منطقه‌ای مانند جاده‌ها و تأسیسات رفاهی خواهد شد و در نتیجه، فعالیت‌های اقتصادی در بلوچستان تقویت خواهد کرد. توسعه این زیرساخت‌ها نه تنها به بهبود ارتباطات منطقه‌ای کمک می‌کند، بلکه فضای مناسبی برای جذب سرمایه‌گذاری‌های خارجی بیشتر به وجود می‌آورد. یکی از جنبه‌های کلیدی این پروژه، توانایی‌اش در افزایش درآمدهای استان بلوچستان است که می‌تواند به برنامه‌های رفاهی و توسعه‌ای تخصصی یابد. استان بلوچستان که به دلیل مسائل اقتصادی به حاشیه رانده شده، از سود این پروژه بهره‌مند خواهد شد. افزایش درآمدها به دولت محلی امکان می‌دهد تا در بخش‌هایی مانند آموزش، بهداشت و زیرساخت‌های عمومی سرمایه‌گذاری کند و کیفیت زندگی ساکنان را بهبود بخشد. به‌علاوه، تمرکز پروژه بر توسعه پایدار و مسئولیت اجتماعی شرکتی (CSR) به طور مستقیم در جهت تضمین رشد بلندمدت و فرایگر برای نسل‌های آینده خواهد بود.

## ◀ معادن بلوچستان

بیشتر موفقیت‌آمیز پروژه ریکودیک می‌تواند استان بلوچستان را به یکی از بازیگران کلیدی در صنعت معدن جهانی تبدیل کند. با بهره‌برداری از منابع طبیعی غنی خود، این استان می‌تواند سرمایه‌گذاران خارجی بیشتری جذب کرده و ثبات اقتصادی و رفاه بلندمدت را برآی خود تضمین کند. موفقیت این پروژه می‌تواند الگویی برای دیگر مناطق غنی از منابع در پاکستان باشد و نشان دهد که چگونه سرمایه‌گذاری‌های استراتژیک و همکاری‌های بین‌المللی می‌توانند تحولات اقتصادی گسترده‌ای ایجاد کنند. علاوه بر این، سرمایه‌گذاری عربستان در ریکودیک، بیانگر روابط عمیق و در حال تحول میان این کشور و پاکستان است. دو کشور از دیرباز روابط اقتصادی، فرهنگی و استراتژیک نزدیکی داشته‌اند و این سرمایه‌گذاری، پیوندی میان آن‌ها را مستحکم‌تر می‌کند. این اقدام همچنین نشان دهنده تعهد گسترده‌تر عربستان به تقویت ثبات منطقه‌ای و رشد اقتصادی است. دو عاملی که برای صلح و امنیت بلندمدت در جنوب آسیا ضروری هستند. در نهایت، سرمایه‌گذاری عربستان سعودی در پروژه ریکودیک به عنوان یک تحول مهم در اقتصاد پاکستان و گامی بلند در جهت تقویت روابط دو جانبه میان دو کشور، مورد توجه قرار می‌گیرد. پتانسیل عظیم این پروژه برای تولید درآمد، ایجاد اشتغال و تحول اقتصادی استان بلوچستان، اهمیت ویژه‌ای به آن می‌دهد. با پیشرفت این طرح، همکاری شفاف، پایدار و فرایگر میان تمامی ذینفعان، برای موفقیت آن ضروری خواهد بود. پروژه ریکودیک فراتر از یک طرح معدنی، نمادی از فرصت‌های اقتصادی و پیشرفت برای پاکستان و مردم آن خواهد بود.